

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 551-1915)

Originalt emne

Foranstaltninger i Anledning af Krigen og Dyrtiden

Foranstaltninger i Anledning af Krigen og Dyrtiden/Folkekøkken

*Foranstaltninger i Anledning af Krigen og Dyrtiden/Kommunale Foranstaltninger i
Henhold til Dyrtidslovene*

Hjælpekassen

Hjælpekassen/Hjælpekassen i Almindelighed

Lønninger

Lønninger/Lønninger i Almindelighed

Uddrag fra byrådsmødet den 30. marts 1916 - side 26

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 551-1915)

Indstilling fra Lønudvalget angaaende Ændring i Overenskomst med Kommunens Arbejdere.

Møller udtalte, at Lønudvalget under 29. November havde modtaget følgende Skrivelse fra "Dansk Arbejdsmandsforbund" og "Aarhus kommunale Arbejdsmands Fagforening":

"Herved tillader vi os at opsigte den under

4. April 1911 oprettede Overenskomst mellem det ærede Byraadsudvalg og os, saaledes at nævnte Overenskomst udløber den 1. April 1916.

Lyngsie. J. Chr. Jacobsen."

Herefter modtog Lønudvalget under 2. Februar i Aar Forslag til en ny Overenskomst, af hvilken Kopi nu forelaa for Byraadet. Dette Forslag var af den Beskaffenhed, at Udvalget ikke mente at kunne anbefale Byraadet at godkende det, men da det kun var et Forslag og altsaa skulde danne Grundlaget for Forhandling, udarbejdede Udvalget ogsaa et Forslag til en ny Overenskomst og indbød saa Repræsentanterne for Arbejderne til en Forhandling. Paa det første Møde gjorde Udvalget Repræsentanterne bekendt med de forskellige Krav, som Arbejderne havde fremsat, og som Udvalget ikke kunde godkende. Arbejderne stillede saaledes Krav om, at Arbejdstiden ved Belysningsvæsenet for Pladsarbejdernes Vedkommende skulde falde mellem Kl. 6 Morgen og Kl.

4 Eftermiddag, saaledes at Arbejde, der eventuelt skulde udføres efter Kl. 4, skulde beregnes som Overarbejde. Endvidere fandtes i § 3 følgende ret uheldige Tilføjelse: "Saalænge der findes Arbejdere paa nævnte Plads, kan Tillidsmanden ikke afskediges." I § 5 stod: "Søn- og Helligdagsarbejde skal skiftes mellem Arbejdsmændene", og i § 8: "Gifte Arbejdsmænd, som i længere Tid har haft deres Hovederhverv ved Aarhus Kommune, skal først tages i Arbejde ligesaa vel ved det Arbejde, der er bortliciteret, som ved det, Kommunen selv lader udføre ved dens egne Formænd. Disse Arbejdsmænd skal, saa længe der er Arbejde, vedblive at være i Arbejde, og skal der permitteres Folk, da skal de sidst antagne permitteres først. Antagelsen sker efter Anciennitet. Som ferie- og pensionsberettigede regnes saadanne, der har arbejdet i Kommunens Tjeneste i mindst 200 Dage." I Slutningen af § 11 stod: "De nuværende Lygtetændere kan ikke afskediges uden at der skaffes dem andet Arbejde," og i § 15: "For hver Arbejdsplads skal der være et tæt Skur med Bræddegulv og Kakkelovn." At man ikke kunde gaa ind paa disse Fordringer, var selvindlysende. Til Eksempel skulde nævnes, at Entreprenøren ved et bortliciteret Arbejde sikkert selv vilde bestemme, hvilken Arbejdskraft han vilde benytte. Skulde disse Krav fra Arbejdsmændenes Side godkendes, saa vilde man ganske forandre Stillingen, idet Arbejdsmandene saa blev de ledende. Ordet "skal" fremkom uhyggeligt ofte i Forslaget. Alt dette kunde man imidlertid maaske have forhandlet sig tilrette med, men Kardinalpunktet var, at der i Forslaget fra Arbejdernes Side forlangtes en Timeløn af 70 Øre, og at Repræsentanterne erklærede, at dette Krav ikke kunde fraviges. Da Udvalget gerne vilde have opnaaet Enighed om Overenskomsten, bød det i det første Møde en Forhøjelse af 3 Øre pr. Time, altsaa 58 Øre. Det første Møde endte resultatløs, og Fagforeningen afholdt derefter Generalforsamling, hvor Repræsentanterne vilde fremlægge Udvalgets Forslag. Derefter blev et nyt Møde berammet. Da Arbejderne imidlertid fastholdt

deres Forslag og kun kunde anføre som Grund for deres Forlangende, at Aarhus var en Fremskridtsby, saa blev ogsaa disse Forhandlinger uden resultat. Udvalget forsøgte da at forklare Repræsentanterne, at den Timeløn, Udvalget bød, var langt over, hvad der betaltes i andre Kommuner, og langt over, hvad de private Erhverv betalte, og man tilbød dem gentagne Gange, at de kunde arbejde i 9 Timer eller 9 ½ Time, saaledes som de arbejdede i andre Kommuner og hos private. En 8 Timers Arbejdsdag a 58 Øre pr. Time vilde give en Ugeløn af 27 Kr. 84 Øre, men en 9 Timers Arbejdsdag vilde give 31 Kr. 32 Øre, og vilde man tage 9 ½ Time, blev det 33 Kr. 06 Øre. Men Princippet betød mere for dem end Fortjenesten, thi at de ikke skulde kunne holde ud i 9 eller 9 ½ Time, kunde Taleren ikke tro paa, idet han daarligt kunde tænke sig, at Arbejderne ved Aarhus Kommune skulde have en saa betydelig mindre Arbejdsevne end Arbejderne hos andre Kommuner og hos private Arbejdsgivere. Dette kunde ikke være Grunden, thi kunde man tilbyde Overarbejde, saa vilde den ene hellere have det end den anden, saa kunde man udmærket holde ud. Taleren var overbevist om, at vilde man tilbyde Arbejderne gennemgaaende 2 Timers Overarbejde, saa vilde de 90 % med Glæde tage derimod, men rigtignok betaltes der ogsaa 50 a 100 % mere for saadant Overarbejde. Det var Taleren ufatteligt, at Repræsentanterne vilde fastholde Kravet om 70 Øre i Timeløn; saa gode Raad havde Aarhus Kommune nu heller ikke. Fremskridt var godt, men med Maade. Fra Arbejdernes Side henviste man til, at de sidste Gang havde faaet deres Ønsker opfyldt, og det havde maaske nok været medvirkende til, at de denne Gang havde stillet saa urimelige Krav, som de havde. Taleren skulde ganske kort oplyse, hvad man betalte i andre Byer, særlig for at Byraadet deraf kunde se, at den Overenskomst, som Udvalget havde udarbejdet, bød Arbejderne bedre Lønforhold end i nogen anden By. Aarhus var i saa Henseende et Hestehoved foran. I Aalborg blev der betalt 45 Øre pr. Time, i Horsens 40 Øre, i Randers 52 Øre, i Esbjerg 56 14/ Øre, i Odense 24 Kr. pr. Uge med en Arbejdstid paa 10 Timer i 8 Maaneder og 8 Timer i 4 Maaneder og en Timeløn af henholdsvis 40 Øre og 54 Øre. I Frederiksberg betaltes 44 Øre pr. Time, men Arbejderne der havde saa fra 1. Oktober til 31. Marts haft et Dyrtilstillæg af 6 Øre pr. Time, hvorved Timelønnen altsaa havde været 50 Øre, og 3 faste Arbejdere, der havde arbejdet i længere Tid, kunde komme paa Ugeløn og derved erholde en Timeløn af 46½ Øre. Timelønnen hos private Arbejdsgivere havde været gennemgaaende 42 Øre, men forhøjedes nu under Forhandlingerne inklusive Dyrtilshjælp til 48 Øre og 52 Øre. Naar Udvalget nu havde budt Arbejderne her 58 Øre, mente det, at det var et Tilbud, som Arbejderne kunde være vel tjent

med at modtage. For at komme til et Resultat tilbød Udvalget endvidere under Forhandlingerne, at det vilde foreslaa Byraadet at bevilge en Dyrtidshjælp, ganske vist ikke i Forbindelse med Forslaget om Overenskomsten, men Resultatet blev det samme. Udvalget tilbød endvidere Arbejderne at komme paa Lønregulativet som maanedslønnede med en Aarsløn fra 1400 Kr. til 1800 Kr., men uanset dette fastholdt de 70 Øre i Timeløn. Udvalget kunde saaledes ikke bebrejde sig selv, at det havde forsømt noget for at komme til Enighed. Under disse Omstændigheder forelaa der altsaa to Forslag til Overenskomst, et fra Arbejderne mærket A og et fra Udvalget mærket B. Forslag A, som Taleren allerede tidtels havde omtalt, ansaa Udvalget for ganske uantageligt. Taleren skulde nu blot omtale nogle af de Forbedringer, som Forslag B frembød i Forhold til den i 1911 vedtagne Overenskomst Retorthusarbejderne m. fl. var nu opført til 5 Kr. 40 Øre pr. Vagt eller 32 Kr. 40 Øre ugentlig mod tidligere henholdsvis

5 Kr. 05 Øre og 30 Kr. 30 Øre. Timelønnen efter Udvalgets Forslag blev altsaa 67½ Øre. Skulde Arbejdernes Ønske have været opfyldt, vilde det blive godt 78 Øre i Timen. Endvidere bød det nye Forslag Retorthusarbejderne 1 Kr. 20 Øre i Timen for Søn- og Helligdagsarbejde og 9 Kr. 60 Øre pr. Vagt imod tidligere 1 Kr. 10 Øre og 8 Kr. 80 Øre. Timelønnen for andre Arbejdere blev forhøjet med 3 Øre til 58 Øre. Lygtetændernes Løn foreslog Udvalget forhøjet med 1 Kr. 50 Øre pr. Uge. Udvalget havde saaledes strakt sig saa langt som forsvarligt, ja Lønnen til Lygtetænderne var faktisk ud over det forsvarlige; i Aalborg betaltes f. Eks. kun 14 Kr. i Ugeløn til Lygtetænderne, og disse havde kun een Fridag pr. Maaned, medens de her efter Udvalgets Forslag vilde faa en Fridag hver 14 Dag. Med Hensyn til eventuelle Stridigheder, som skulde afgøres ved Voldgift, foreslog man en lignende Ordning som ved den nylig afsluttede Overenskomst med Haandværkerne, hvad Byraadet formentlig intet havde imod. Endelig foreslog Udvalget, at Overenskomsten skulde gælde for et Tidsrum af 3 Aar i Lighed med den med Haandværkerne indgaaede Overenskomst. Forslaget var vedtaget emstemmigt i Udvalget, som kun kunde udtale sin Beklagelse over, at den kommunale Fagforening havde afvist al Forhandling og derfor ikke havde faaet den Indflydelse paa Overenskomsten, som den ellers kunde have faaet. Arbejdernes Fordringer var saa urimelige, at sikkert ikke en eneste Kommune eller Arbejdsgiver i Landet vilde kunne gaa ind paa dem. De kommunale Arbejdere beviste, at kommunal Drift var umulig, og at man blev nødt til at lade saa stor en Del af Kommunens Arbejde som muligt bortlicitere, hvorved jo en Del af de kommunale Arbejdere vilde blive overflødige. Hvis dette skete, var den kommunale

Arbejdsmandsfagforening her i Byen Skyld deri. Paa Udvalgets Vegne anbefalede Taleren Forslag B, saaledes at Overenskomsten blev gyldig fra 1. April 1916.

Christensen bemærkede, at Udvalget meget havde ønsket at kunde komme med et Forslag, som Arbejderne var tilfreds med. Dette var imidlertid ikke lykkedes, og Taleren troede, at en medvirkende Aarsag hertil var, at man fra Arbejdernes Side i nogen Grad havde manglet god Villie til at forhandle. Selv om Kommunen skulde være en god Betaler, maatte der tages noget Hensyn til, hvad der blev betalt andre Steder. Personlig kunde Taleren have ønsket, at Udvalget vilde have fulgt den af ham paapegede Vej, nemlig at give Dyrtdstillæg paa en noget anden Maade end sidst; men maaske havde det heller ikke nyttet. Ved flere Overenskomster havde man ordnet sig paa den Maade, saaledes at der blev givet et fast Tillæg plus et fast Timelønstillæg i Dyrtdstillæg. Denne Form havde Taleren helst set, ogsaa fordi de løse Arbejdere ikke fik Del i sidste Dyrtdshjælp, uagtet de trængte lige saa meget dertil som de faste. Taleren troede ikke, man var færdig med disse Forhandlinger, idet Hovedbestyrelsen for "Dansk Arbejdsmandsforbund" jo nok vilde tage sig af Sagen, og antagelig vilde man saa naa til Enighed om et Forslag. At Udvalget i Dag maatte møde med et Forslag skyldes, at man ikke havde kunnet blive enige med Arbejderne, som fastholdt en Timeløn af 70 Øre. Som Tiden var, kunde man jo udmærket bruge den Indtægt, der svarede til 70 Øre i Timen, men ingen andre Steder var der blevet givet Lønforhøjelser, der svarede til Dyrtden, som de kommunale Arbejdere maatte bære deres Del af ligesom alle andre. Taleren havde Følelsen af, at det maatte komme til en Forhandling med Arbejdsmændenes Hovedledelse, men i Dag drejede det sig for Byraadet kun om at godkende Udvalgets Arbejde, saa langt det var naaet i denne Sag.

Simonsen havde efter Hr. Christensens Udtalelser ikke meget at tilføje. Han havde tænkt sig, at Udvalget nærmest vilde give Meddelelse om, hvilket Standpunkt det var naaet til i Forhandlingerne med de kommunale Arbejdsmænd, og at denne Opfattelse var rigtig, syntes at fremgaa af Hr. Christensens sidste Bemærkninger. Ligesom Hr. Christensen kunde Taleren ikke forstaa, at de kommunale Arbejdsmænd havde stillet sig som af Udvalget oplyst. Han kunde fuldt ud billige det Tilbud, Udvalget havde gjort, men fandt det underligt, at der, saaledes som Hr. Møller havde anført, kunde foreligge to Forslag til Vedtagelse, idet Sagen jo aldeles utvivlsomt ikke var færdig endnu, eftersom Arbejdsmandsforbundet jo stod bag ved. Det ene Forslag kunde man se bort fra, og at tiltræde det andet, Udvalgets Forslag, kunde let bevirke, at der ikke blev mere at forhandle om, skønt der bortset fra Timelønnen jo var mange andre Punkter at forhandle om. At

vedtage Forslaget vilde i Virkeligheden være en Tilsidesættelse af Arbejdsmandsforbundet. Man burde tage Sagen til Efterretning som en Meddelelse om, hvad der var sket. Til Hr. Møllers Udtalelse om, at Arbejderne ved at afvise Forslaget selv havde afskaaret sig fra at faa Indflydelse paa Overenskomsten, vilde Taleren sige, at han ingen Grund fandt til at tage saaledes paa Sagen, idet Forhandlingerne jo ikke kunde siges at være afsluttede, da den ene Part slet ikke var spurgt. Taleren vilde bede Hr. Møller ikke forsøge at rokke ved de 8 Timer, et Forsøg herpaa vilde ikke føre til noget.

Møller var ikke enig i Hr. Simonsens Opfattelse af Forhandlingerne, idet det jo ikke kunde være Lønudvalgets Pligt at foreskrive, hvem Arbejdsmandene skulde tilkalde til Forhandling. Udvalget var vist ikke stemt for at blive ved at forhandle ret meget mere, fordi det trods Udvalgets Bestræbelser, havde vist sig umuligt at komme til en virkelig Forhandling. Efter Talerens Opfattelse burde Forslag B vedtages, men derfor kunde Forhandlingerne jo meget godt optages igen. Hr. Simonsen havde ikke Ret i, at den ene Part ikke var spurgt, eftersom der var forhandlet med Arbejdernes Repræsentanter. Det kunde da ikke blive Udvalgets Sag at anmode disse om at tilkalde Arbejdsmandsforbundet eller muligvis de samvirkende Fagforbund. I en Situation som den nuværende kunde Arbejderne nok arbejde 9 eller 97a Time om Dagen, naar de kunde opnaa en større Indtægt derved. Taleren maatte i hvert Fald arbejde adskilligt over 8 Timer daglig. Naar Forslag B var vedtaget, maatte det være gyldigt, til der blev vedtaget noget andet. Taleren havde intet imod, at der atter blev forhandlet.

Christensen havde hørt sige, at Udvalget skulde have været enig om at tilbyde Arbejderne en Arbejdstid paa 9-10 Timer, men vilde i den Anledning gøre opmærksom paa, at dette maatte staa for Udvalgsflertallets Regning, idet Taleren straks havde sagt, at han ikke vilde være med til noget saadant. Antagelig kunde Byraadet godkende det Arbejde med Hensyn til Overenskomsten, som Udvalget hidtil havde gjort. Forholdet vilde vel blive, at man hørte nærmere fra Dansk Arbejdsmandsforbund om Forhandling om en Overenskomst eller eventuel Arbejdsstandsning.

Taleren ønskede at vide, om Hr. Møller mente, at Forslag B skulde træde i Kraft fra 1. April uden Hensyn til, om Arbejderne godkendte det eller ej. Var det Meningen at lade det træde i Kraft, kunde Arbejderne selv afgøre, hvor naar de vilde optage Forhandling igen.

Simonsen fandt, at Hr. Møllers sidste Udtalelse i nogen Grad borttog Talerens Opfattelse af Hr. Møllers første Udtalelser. Udvalget behøvede sikkert ikke at henvende sig til

Arbejdsmandsforbundet, da dette nok kom af sig selv. Talerens Mening havde været, at man ikke nu kunde vedtage, hvorledes Arbejdsforholdene skulde være efter 1. April og saadermed afbryde al Tale om den Sag, og nu havde Hr. Møller svaret, at Forslaget kun skulde gælde, til man vedtog noget andet, hvilket ganske var Talerens Mening. Derfor skete der intet forkert ved at godkende det Tilbud, som Udvalget havde givet.

Møller bekræftede som sin Mening, at Forslag B, hvis Byraadet vedtog det, skulde gælde fra 1. April, til der ved ny Forhandling var opnaaet en anden Ordning, men dersom det kom til ny Forhandling, og Arbejderne stillede sig som sidst, vilde Taleren ikke forhandle mere.

Formanden mente, at Byraadet kunde bemyndige Udvalgene til at betale efter Forslag B. Nogen Overenskomst blev det jo ikke til, da den ene Parts Tilslutning manglede.

Møller bemærkede, at ingen sagde, at Forslaget skulde kaldes en Overenskomst. Forøvrigt blev der ofte arbejdet uden en saadan.

Forslag B. tiltraadtes.

